

Внутрішньомовні запозичення і збагачення словникового складу англійської мови

Роботу виконано на кафедрі перекладу ПДТУ

Статтю присвячено розгляду внутрішньомовних запозичень як одного із чинників збагачення словникового складу англійської мови. Здійснено огляд чинників, які сприяють внутрішньомовним запозиченням.

Ключові слова: внутрішньомовні запозичення, національно-територіальні варіанти.

Кечеджі О. В. Внутриязыковые заимствования и обогащение словарного состава английского языка. В статье рассматриваются внутриязыковые заимствования как один из факторов обогащения словарного состава английского языка. Проведен обзор факторов, которые способствуют внутриязыковым заимствованиям.

Ключевые слова: внутриязыковые заимствования, национально-территориальные варианты.

Kechedzhi O. V. Intralingual Borrowings and Enrichment of English. The article deals with the intralingual borrowings as one of the enrichment ways of English. Factors of intralingual borrowings were reviewed.

Key words: intralingual borrowings, national-territorial variants.

Постановка наукової проблеми та її значення. Англійська мова є полінаціональною, і її сучасний розвиток, головним чином, відбувається на фоні внутрішньомовних лексичних одиниць, тобто інтерваріантних запозичень. Згідно зі статистикою, на 2007 р. кількість носіїв англійської мови становить 410 млн, а тих, хто розмовляє англійською (враховуючи як другу мову), – 1 млрд [9]. Підтвердженням цього є той факт, що англійська мова є національною в багатьох країнах світу: Англії, США, Ірландії, Австралії, Новій Зеландії. Як державна мова вона використовується в Гонконзі, Африці (ПАР, Уганда, Гана, Ліберія), на Багамських островах, у Домініканській республіці тощо.

Численність англомовного соціуму, а також його масштабна географія є одним із головних факторів полінаціональності англійської мови та сприяє її варіативності. Різноманітність її варіантів “слугує показником соціальної та регіональної приналежності носіїв мови” [5, 13]. Географічні особливості англомовного соціуму є причиною специфічних рис та відмінностей, які відображені в територіально маркованих лексичних одиницях (ЛО). Це, у свою чергу, свідчить про процес дивергенції в межах англійської мови. Однак, з іншого боку, територіально-марковані ЛО належать до єдиного англомовного словника. Завдяки взаємозв'язку між представниками англомовного соціуму в процесі міжкультурної комунікації та засобам масової комунікації відбувається “взаємопроникнення” територіально-маркованих ЛО в різні варіанти полінаціонального англійського. Зазначений процес сприяє конвергенції англійської мови.

Об'єктом нашого дослідження стали внутрішньомовні лексичні запозичення, **предметом** – особливості взаємовпливу та взаємозбагачення національно-територіальних варіантів англійської мови.

Між територіальними варіантами англійської мови постійно відбувається взаємообмін лексичних одиниць. Це, у свою чергу, сприяє подальшій соціалізації національно-маркованих одиниць і, зрештою, призводить до збагачення словникового складу полінаціональної англійської мови. Останнім часом, загалом, досліджується різниця між територіальними варіантами, а взаємозбагачення національно-територіальних варіантів англійської мови, головним чином, залишається поза увагою науковців, що зумовило **актуальність** нашого дослідження.

Матеріалом дослідження слугували англомовні словники, англомовні періодичні видання, а також інтернет-ресурси

Метою нашого дослідження є встановлення ролі внутрішньомовних запозичених лексичних одиниць у збагаченні лексики національно-територіальних варіантів англійської мови.

Поставлена мета обумовлює вирішення таких **завдань**:

визначити компоненти англомовного простору;
дати визначення терміну “внутрішньомовне запозичення”;
виявити джерела внутрішньомовних запозичень у межах англійської мови.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Як зазначають науковці, “англомовний простір” поєднує всі країни світу, де англійська мова використовується в будь-якій формі: засіб спілкування, ведення документації, листування тощо. Поняття “національно-культурні англомовні соціуми” ми розуміємо як усі англомовні країни, тобто ті країни, де англійська є державною або другою державною мовою. У кожній англомовній країні проживає велика кількість населення, що спричиняє існування численних діалектів та сленгів (жаргонів). Під “діалектом” ми, за М. І. Мостовим, розуміємо “територіальний, часовий або соціальний різновид мови” [4, 182]. Сленг і жаргон вважаємо тотожними категоріями національно-культурного різновиду мови, оскільки їх тлумачення, що дають науковці та англомовні словники, маркуються спільними рисами і дають підстави для їх ототожнення. Згідно з опрацьованим матеріалом, “сленг” і “жаргон” – різновид національного варіанта мови, який використовується в усному спілкуванні представниками окремих соціальних груп мовного соціуму [4, 183; 6, 151; 6, 461].

Процес внутрішньомовних запозичень зумовлюється тим фактом, що носії різних варіантів англійської мови є представниками різних її культурних соціумів, тобто підкультур. Якщо в один із варіантів англійської мови “надходять” лексичні одиниці іншого її варіанта, їх будуть сприймати як запозичення, тому що “вони були невідомі більшості носіїв цього варіанта” [2, 61]. Проте, процес адаптації такої запозиченої одиниці є набагато полегшеним, оскільки між варіантами англійської мови немає суттєвих відмінностей ані у фонетичній, ані в морфологічній, ані в синтаксичній системах.

Кожний із варіантів англійської мови складається з ядра (літературної мови з її сталими нормами) та периферії. До периферії належать соціальні й територіальні діалекти, сленг, жаргонізми англомовного соціуму, які відзначаються локальними особливостями полінаціональної англійської мови. Тому всі англомовні соціуми, як зауважує О. М. Малюга, можна розглядати як один англомовний простір або англомовну “сім’ю” з її власними особистостями та власним словниковим складом [3, 158].

Ми, у свою чергу, погоджуємося з О. М. Малюгою, оскільки варіанти полінаціональної англійської мови є лише пристосуванням її територіальних та соціальних різновидів до різних географічних умов “існування” представників англомовного соціуму. Виходячи з вищезазначеного, можна з упевненістю зауважити, що англійська мова має достатні внутрішні ресурси для взаємозбагачення її національно-територіальних варіантів.

У цьому зв’язку постає питання про тлумачення терміна “внутрішньомовне запозичення”. Внутрішньомовні запозичення розуміють як “міжваріантні запозичення, а також запозичення літературною мовою елементів сленгу, соціальних діалектів” [1, 203], “запозичення загальнонародною мовою, його літературним стандартом елементів сленгу, соціальних діалектів” [2, 56]. Узагальнюючи наведені визначення, можна зазначити, що внутрішньомовні запозичення – це лексичні одиниці одного варіанта англійської мови, які запозичуються лексико-семантичною системою іншого варіанта. Наприклад, із австралійського варіанта до інших варіантів англійської мови надійшли такі ЛО: *billabong, corroboree, didgeridoo*; з американського варіанта – *mouthbreather, nauseous, scalawag*; канадського – *babiche, frazil, parfleche, tuque* тощо.

Об’єднавши все вищезазначене, ми пропонуємо власну схему, яка відображає конституенти англомовного простору. Мовну систему англомовного простору можна представити у вигляді так званої “англомовної сім’ї”:

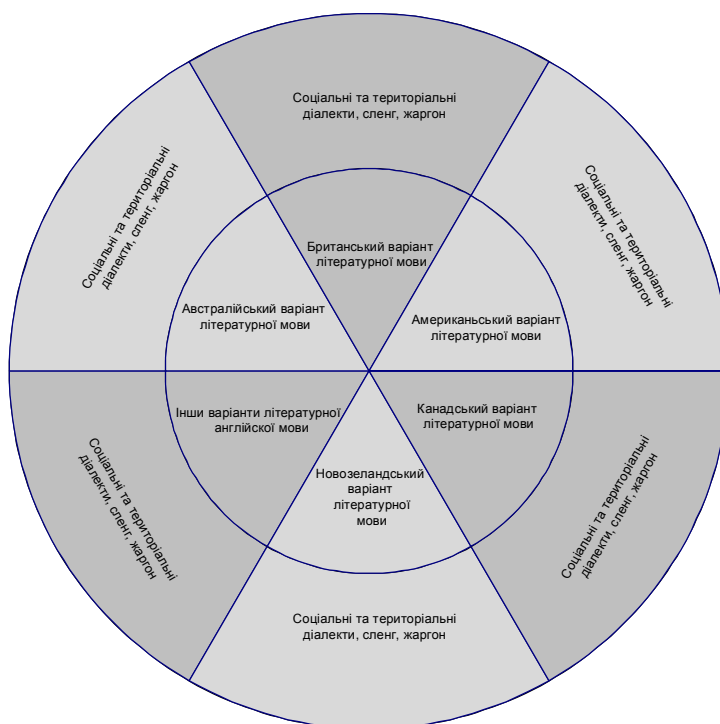

Схема 1. “Англомовна сім’я”

Внутрішньомовні запозичення, як зауважує Ю. А. Зацний, сприяють збагаченню словникового складу новими одиницями і лексико-семантичними варіантами, функціонуванню в макросистемі англійської мови нових словотворчих елементів і моделей, зародженню нових тенденцій і механізмів семантичного розвитку [1, 203].

Слід зауважити, що внутрішньомовні запозичення також сприяють збереженню автентичності мови, тобто її самобутності (за що постійно ведуть боротьбу пуристи будь-якого соціуму). А враховуючи той факт, що, завдяки стрімкому росту економічних та політичних галузей, домінантом англомовного світу в наш час є Сполучені Штати, можна зауважити, що найбільша кількість внутрішньомовних запозичень надходить саме з американського варіанта англійської мови. З одного боку, вони є запозиченнями, однак, якщо враховувати той факт, що американський варіант є однією з підсистем англійської мови, то термін “запозичена лексична одиниця” втрачає своє первинне значення.

У результаті аналізу міжваріантних запозичень англійської мови, ми виявили декілька способів надходження внутрішньомовних лексичних одиниць із лексико-семантичної системи одного варіанта англійської мови до іншої. Так, наприклад, лексичні одиниці літературної мови національно-територіальних варіантів англійського соціуму “потрапляють” до інших її літературних варіантів (ЛЮ літературної мови американського варіанта переходить до британського варіанта літературної мови тощо), наприклад: *commuter, pro-lifer, stonewall*; надходження діалектних запозичень із периферії певного варіанта англійської мови до ядра (літературного стандарту) відповідного варіанта, або до літературного стандарту іншого варіанта англійської мови: *funk, rap, hip-hop*; надходження територіально маркованих лексичних одиниць англомовного соціуму, які позначають реалії англомовних країн до мікросистем інших варіантів лексико-семантичної системи англійської мови: *doula, boomerang, dingo, kangaroo*; надходження сленгових ЛЮ певного варіанта англійської мови до інших мікросистем англійської мови (до ядра або інших територіальних діалектів): *brolly, bust, fraudster, squeaker, yob*.

Джерелом найбільшої кількості внутрішньомовних запозичень слугує американський варіант англійської мови, тому що:

США є лідером на політичній та економічній аренах;

американський варіант англійської мови є більш демократичним порівняно з її британським варіантом;

Сполучені Штати вирізняються стрімким розвитком науково-технічного прогресу, що, у свою чергу, сприяє появі лексичних інновацій.

Завдяки цим чинникам, американізми розповсюджуються в усіх варіантах англійської мови: канадському, австралійському тощо. Проте, деякі носії британського варіанта англійської мови вважають вплив американського варіанта негативним і розглядають його як “сленг” [2, 61], хоча, на нашу думку, американський варіант англійської є самостійною мовною системою англомовної “сім’ї”.

Американський соціум займає передові позиції в науковій та технічній сферах. Найбільш частотними запозиченнями з американського варіанта англійської мови є лексичні одиниці, які пов’язані з комп’ютерними технологіями, оскільки наш час – це епоха глобальної комп’ютеризації всіх ланок суспільного життя і саме США є тут передовою країною: **computer** (електронно-обчислювальний прилад), **iPod** (інтернет-пристрій для читання та відтворення музичних файлів), **Internet** = **net** (всесвітня комп’ютерна мережа; локальна, регіональна, глобальна обчислювальна мережа), **Webcam** (веб-камера, мережна відеокамера), **Web site** (група веб-сторінок, яка поєднана загальною назвою або тематикою).

In September 2004, the Supreme People’s Court and the Supreme People’s Procuratorate issued a judicial interpretation on pornographic activities on the Internet but it didn’t include live Webcam chat. (Shenzhen Daily, April 19, 2007).

Ms. Yates owns a computer, a Blackberry, and an iPod Touch and calls herself a “gadget person”. (International Herald Tribune, October 21, 2009).

The punishment for the distribution of pornographic materials depends on the number of hits, pictures, and words on a Web site, said court sources. (Shenzhen Daily, April 19, 2007).

Запозичення із діалектів, особливо американського та британського варіантів, посідають другу сходинку, тому що вони, на нашу думку, сприяють поповненню лексичного складу літературного варіанта англійської мови, збагачуючи її лексичну систему синонімами. Діалектні запозичення також можуть сприяти розвитку нових механізмів словотвору.

Згідно з опрацьованим матеріалом слід зауважити, що серед діалектів особливою частотністю використання лексичних одиниць у системі англійської мови відзначається Afro-American English (діалект афроамериканців), завдяки численному населенню, культурному розвитку (особливо в музичній сфері), що відображений у відповідних інтерваріантних запозиченнях: **bling-bling** (із субкультури “hip-hop”), **boogie-woogie** (фортепіанний стиль джазу), **hip-hop** (форма культури афроамериканців, яка складається із музики стилю “rap” та мистецтва графіті), **jazz** (стиль музики афроамериканців) тощо.

There’s horror at increasing youth gun and knife crime, while the violent, psychopathic, women-hating messages of ‘cool’ gang culture have been loud and clear in hip-hop culture for more than a decade. (Daily Mail, April 12, 2007).

“Nineteen-fifty-nine – Jazz’s Greatest Year:” market slogan or a statement of fact? (The Globe and Mail, June 13, 2009).

У системі англійської мови діють внутрішньомовні запозичення, що позначають реалії різних англомовних країн: Австралії – **kangaroo care** (піклування про немовлят кенгуру), **transumer** (той, хто подорожує заради покупок); США – **Coca-Cola** (тонізуючий прохолодний напій), **popcorn** (смажена кукурудза), **Pepsi** (тонізуючий газований напій); Нова Зеландія – **Edmonds Cookbook** (кулінарна книга), **kiwi** (фрукт; пташка, що мешкає в Новій Зеландії), які, головним чином, пов’язані із флорою та фауною цієї країни, її традиціями, їжею тощо. Ми пропонуємо називати такий вид внутрішньомовних запозичень “національно-культурними лексичними одиницями англомовного соціуму” або “географічно-маркованими”.

Dr. Johnston and her team are looking at various ways of diminishing pain in preterm babies. They found, for example, that skin-to-skin contact between premature babies and their mothers can reduce the discomfort caused by painful procedures. This “kangaroo care”, seems to promote a sense of security in the babies. (A Scribe Newswire, May 16, 2002).

The former World War II pilot was inspired at 17, after spinning the lid of a popcorn tin in the air while playing outdoors in California. (People, March 1, 2010).

For the uninitiated, a transumer is a consumer in transit; somebody who spends up big while waiting around an airport for a connecting flight, or while enjoying a night in a foreign city during a travel stopover. (The Australian, July 22, 2008).

Сленгові запозичення (молодіжний жаргон, сленг сексуальних меншин, кримінальний жаргон, жаргон гангстерів, наркоманів, комп'ютерних фахівців тощо), що також указує на зближення ядра англійської мови та її периферії. Хоча, стосовно цього пункту, слід зауважити, що ставлення до жаргонізмів в англомовному світі неоднакове. З одного боку, окремі представники англомовного соціуму вважають, що вони є "сміттям", тому що не відповідають національним нормам літературної мови. "З іншого боку, віднедавна, спостерігають тенденцію до певної демократизації навіть британської літературної норми" [1, 210], яка завжди вважалася дуже пуристичною.

Сленгові запозичення, коли вони "просочуються" до англійської літературної мови, потрапляють під її вплив, тобто піддаються процесу адаптації. Однак слід зазначити, що процес адаптації внутрішньомовних ЛО, на відміну від ЛО іншомовного походження, спрощений, оскільки лексичні одиниці полінаціонального англійського належать до єдиного мовного простору.

До групи сленгових ЛО належать такі інтерваріантні запозичення, як **gay** (чоловік нетрадиційної орієнтації), **apple-polisher** (нідлабузник), **rip-off** (одурення), (полицейський-інформатор), **hit** (вбивати), **hit-list** (список, кого потрібно вбити), **acid** (наркотик), **virus** (шкідлива комп'ютерна програма), **cockroach problem** (проблема, яка є більшою, ніж здавалося спочатку), **open the kimono** (показати інспектору раніше сховані показники).

ANDY SERWER, EDITOR-AT-LARGE, "FORTUNE": "Well, Terry, Procter & Gamble has a **cockroach problem**, and, you know, we know what that means; in other words, you've got one little piece of bad news, and there is always more, just like those little bugs." (CNN, June 8, 2000).

Висновки. Процес взаємовпливу та взаємозбагачення лексиконів національно-територіальних варіантів англійської мови завдяки внутрішньомовним запозиченням неминучий. Внутрішньомовні запозичення ми розуміємо як лексичні одиниці одного варіанта полінаціональної англійської мови, які надійшли та функціонують у іншому її варіанті. У цьому сенсі слід наголосити, що головна роль належить лексичним одиницям американського варіанта англійської мови, які маркуються численним складом та частотністю використання. У всіх англомовних лексикографічних виданнях маркуються лексичні одиниці, які надійшли до англійської мови з різних національно-територіальних варіантів, що свідчить про полінаціональність англійської. З одного боку, такі лексичні одиниці є запозиченнями, а з другого – спостерігається швидка їх адаптація в інших варіантах англійської мови. Національно-територіальні варіанти англійської мови завжди матимуть певний відсоток територіально-маркованих лексичних одиниць, що, у свою чергу, виявляється в балансі між конвергенцією та дивергенцією варіантів англійської мови.

Перспективи подальшого дослідження. Одним із перспективних напрямів подальшого дослідження може стати аналіз впливу мови афроамериканців (Afro-American English) на ядреневий літературний лексикон американського й інших варіантів англійської мови.

Література

1. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Л. : ПАІС, 2007 – 228 с.
2. Зацний Ю. А. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний, Т. О. Пахомова. – Запоріжжя : Запоріж. держ. ун-т, 2001. – 243 с.
3. Малюга Е. Н. Функциональная прагматика межкультурной деловой коммуникации / Е. Н. Малюга. – Изд. 2-е, доп. – М. : Книж. дом "ЛИБРОКОМ", 2008. – 320 с.
4. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови : [підруч. для ін-тів і фак. інозем. мов] / М. І. Мостовий. – Х. : Основа, 1993. – 256 с.
5. Скибина В. И. Национально негетерогенный язык и лексикографическая практика / В. И. Скибина. – Запорожье : РИП "Видавец", 1996. – 176 с.
6. Ярцева В. Н. Лингвистический энциклопедический словарь / В. Н. Ярцева ; гл. ред. В. Н. Ярцева. – М. : Сов. энцикл., 1990. – 685 с.
7. Longman Dictionary of Contemporary English. – Fifth impression. – Harlow, Essex : Pearson Education Limited, 2003. – 1950 p.
8. Longman Essential Activator. – Fifth impression. – Harlow, Essex : Addison Wesley Longman Limited, 1998. – 997 p.

9. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>

Адреса для листування:
87554, Донецька обл., м. Маріуполь,
б-р Шевченка, 301-а, кв. 9.

Статтю подано до редколегії
20.04.2011 р.